

ADAPTAR-SE *Reptes de la participació juvenil* O MORIR

Llibret formatiu i de reflexió interna
per a entitats juvenils

ÍNDEX

Introducció	2
1. Joves i participació: dos conceptes construïts des de l'hegemonia	3
La joventut des de la mirada adulta	4
La participació hegemònica: formes i subjectes reconeguts	5
L'interès en la política: desmentint la desafecció juvenil	5
La participació política de les joves des de l'Acadèmia: definició, dades i formes	6
El "bon participar" en qüestió	8
2. Atendre el context per entendre la participació juvenil	10
De l'horizontalitat a l'adhesió	11
El desencís amb la política institucional i la pèrdua de confiança	11
La nova bretxa de gènere i el gir de certs sectors juvenils	12
Noves pràctiques polítiques quotidianes	13
3. Motors actuals de la participació juvenil	15
Participació temàtica, emocional i puntual	16
Dos exemples de mobilització juvenil: la quarta onada feminista i el moviment pel clima del 2018-2019	16
L'absència de relat mobilitzador i la desil·lusió	17
Cicles, intermitències i resistències	17
Vincles personals, portes d'entrada i l'efecte mirall de gènere	18
Crisi i transformació de l'associacionisme juvenil	20
4. Biaixos socials i exclusions en participar	22
Obstacles a la participació	23
Gènere, classe i origen: eixos que travessen la participació	24
Exclusions dins dels propis espais participatius	25

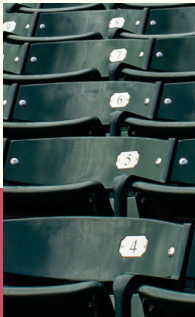
ÍNDEX

5. Les xarxes socials i la participació juvenil:

activació o desarticulació? _____	27
De l'entusiasme inicial a la mirada crítica _____	28
Transformació de la mobilització _____	28
Polarització i hegemonia discursiva _____	29
Educació mediàtica i xarxes com a espai d'aprenentatge _____	30
Reforçar el vincle amb el món real _____	30

6. Participació juvenil i Administració: reconèixer, cedir espai

i transformar estructures _____	32
Coproducció i reconeixement de formes alternatives _____	33
Espais no hiperregulats: la importància de deixar marge _____	34
Limitacions estructurals i oportunitats institucionals _____	34
Educar en la participació _____	35
Cap a un nou reconeixement institucional _____	35
Recursos d'interès _____	37
Com continuem el procés? _____	38

Introducció

La manera com participem està canviant, i les persones joves no en som una excepció. Des de fa temps, moltes entitats juvenils constatem que **els espais i models de participació que oferim ja no interpet·len com abans**. Ens costa arribar a noves joves, mantenir-ne la implicació a llarg termini o adaptar-nos a les seves realitats i motivacions. A més, les dades i la recerca també assenyalen una tendència clara: **la participació juvenil s'està transformant cap a formes més puntuals, autònomes i orientades a causes concretes**, i sovint fora dels canals institucionals o tradicionals.

Aquest llibret formatiu neix en el marc del projecte “**Adaptar-se o morir: reptes de la participació juvenil**”, impulsat pel Consell de la Joventut de Barcelona, i vol ser una eina per acompanyar **la reflexió interna dins les entitats juvenils** sobre aquest canvi de paradigma. Parteix dels continguts compartits durant les formacions i taules rodones celebrades els dies 8 i 9 de maig de 2025, on vam abordar amb expertes temes com les noves formes de participació, els biaixos socials, la distància amb les institucions o les lluites que avui mouen el jovent.

Aquest llibret no pretén donar receptes, sinó generar preguntes. Per això hi trobaràs:

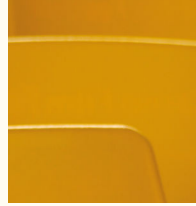
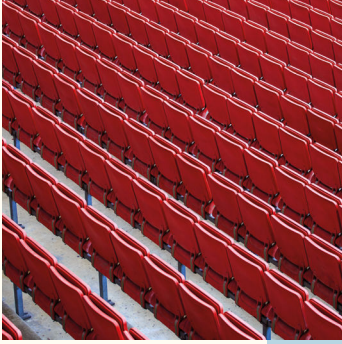
- Una síntesi de les idees clau compartides durant les sessions.
- Preguntes de reflexió per obrir debat dins la vostra entitat.

A qui s'adreça?

Aquest material està pensat per a totes les entitats juvenils —sigui quina sigui la seva mida, temàtica o trajectòria— que vulguin revisar les seves pràctiques, adaptar-se als nous temps i continuar sent espais significatius i transformadors.

Com utilitzar-lo?

Podeu fer-lo servir en assemblees, reunions, tancades, formacions internes o trobades informals. L'important és trobar temps per aturar-nos, escoltar-nos i fer-nos preguntes. Si ho fem col·lectivament, encara millor.

Joves i participació: dos conceptes construïts des de l'hegemonia

Abans d'analitzar com està canviant la participació juvenil, és important revisar com s'han construït històricament els mateixos conceptes de "jove" i "participació", perquè no són neutres ni universals. Són categories polítiques i socials, definides sovint des d'una posició hegemònica (adulta, blanca, masculina, acadèmica, institucional...).

Aquesta mirada ens permet qüestionar què entenem per jove i quin tipus de participació s'ha considerat vàlida o legítima, i quines altres pràctiques o col·lectius han estat invisibilitzats o exclosos d'aquesta definició.

Els conceptes de "jove" i "participació" són categories polítiques i socials, definides sovint des d'una posició hegemònica (adulta, blanca, masculina, acadèmica, institucional...).

La joventut des de la mirada adulta

Poques vegades som les mateixes joves les que ens autodefinim, acostumen a fer-ho més els mitjans de comunicació, els càrrecs polítics, les lleis, la sanitat, etc. A més a més, cal tenir en compte que vivim en societats adultocèntriques. Des de l'escola, la sanitat, el disseny de les ciutats, les institucions polítiques, etc.

Joves addictes al joc, una malaltia a l'alça

Interior canviarà l'estratègia policial davant la violència juvenil

Què els passa els joves amb la violència masclista?

Els joves addictes al "botellón" setmanal es dupliquen en 6 anys

Los jóvenes se relacionan con el mundo a través de internet y valoran menos la amistad

Los jóvenes tienen menos relaciones sexuales (spoiler: no les gusta desnudarse)

Ser jove no és només una qüestió d'edat. És una categoria social i política que s'ha construït a partir de mirades adultes que han classificat la joventut com una etapa "de pas", incompleta o de preparació per a la vida adulta. Aquesta visió ha servit per justificar que les joves no siguem reconegudes com a subjectes polítics plens.

A més, la condició juvenil no és igual per a tothom: la classe social, el gènere, l'origen o la racialització, la diversitat funcional o el territori determinen què vol dir ser jove i quins recursos i oportunitats tenim.

La participació hegemònica: formes i subjectes reconeguts

Quan parlem de participació, sovint pensem en formes concretes: estar en una entitat, formar part d'un òrgan, assistir a reunions o votar. Però aquesta definició és restrictiva i sovint ignora moltes altres maneres de participar: mobilitzacions al carrer, les resistències i subsistències quotidianes, les estructures populars, l'autoorganització, les iniciatives veïnals, entre altres.

Històricament, la participació reconeguda ha estat la institucional, formal, sostinguda i regulada, sovint reproduint dinàmiques de poder adultes, masculines, blanques i acadèmiques. En canvi, les formes de participació juvenil més informals, emocionals o disruptives han estat deslegitimades, menystingudes o criminalitzades.

L'interès en la política: desmentint la desafecció juvenil

Les joves no estan desconnectades de la política, sinó que interactuen més amb qüestions socials que amb la política institucional o de partits.

Tot i que les dades mostren que les persones joves tenen, en general, menys interès per la política que els adults, aquesta diferència no és tan gran com sovint es percep, i varia molt segons el context i la manera com es formula la pregunta. Quan es pregunta per l'interès en temes concrets com l'habitatge, la precarietat o el medi ambient, l'interès polític juvenil augmenta i s'apropa al de la resta de la població. Això indica que les joves no estan desconnectades de la política, sinó que interactuen més amb qüestions socials que amb la política institucional o de partits.

Les dades també mostren que l'interès va créixer lleugerament entre 2011 i 2017 —coincidint amb l'efervescència del procés—, però ha tornat a baixar fins al 2023, situant les joves com l'únic grup que presenta un nivell d'interès inferior al de 2011. Malgrat això, en qüestions que **afecten directament la seva vida quotidiana**, com el treball o l'habitatge, l'interès es manté **relativament alt**, cosa que reforça la idea que **la seva politització passa per altres vies i formes**. Cal, per tant, **ampliar el concepte de política** per entendre i reconèixer millor les formes actuals de participació juvenil.

La participació política de les joves des de l'Acadèmia: definició, dades i formes

La participació política és entesa des de l'Acadèmia com **qualsevol acció orientada a incidir en l'esfera política o institucional**.

Les formes de participació política contemplades són:

- **Eleccions i vot:** tot i que les persones joves voten menys que les adultes, aquesta diferència —anomenada *age gap*— no és universal ni estable, sinó que varia segons el país i el context. A Catalunya, per exemple, se situa al voltant del 16%. Aquesta menor participació no s'explica per desinterès polític, sinó per la **manca de representació i la distància entre la joventut i els canals institucionals**. Les joves són sensibles al context: quan perceben que unes eleccions són rellevants, augmenta significativament la seva participació. El seu comportament electoral, doncs, respon més a les oportunitats i el clima polític que a una desafecció estructural.

Entre els factors que poden explicar aquest **vot més intermitent** hi trobem la **fatiga electoral** —cada vegada hi ha més convocatòries— i una **menor interiorització del vot com a deure cívica**, especialment entre els centennials. També hi pesa el fet que només un 3% dels diputats al món tenen menys de 30 anys, fet que contribueix a la sensació que la política no parla dels seus problemes ni en el seu llenguatge. Tot i això, la joventut és el col·lectiu més predisposat a reactivar-se davant canvis socials i polítics. Per tant, més que **apel·lar-los només a votar**, cal construir projectes polítics que realment els interpel·lin i els incloguin.

Més que apel·lar només a votar, calen projectes polítics que interpel·lin i incloguin les joves”.

- **Associacionisme:** tot i que la participació en associacions entre la joventut de 16 a 29 anys mostra una **tendència decreixent des del 2011**, les dades del 2023 apunten a un petit repunt respecte al 2017, especialment en l'àmbit de les entitats esportives —que passen del 19,8% al 25,5%— o les de lleure, que creixen del 4,9% al 8,9%. Aquest increment pot reflectir canvis en les preferències i necessitats de les persones joves, així com transformacions en el context socioeconòmic i cultural del país. Ara bé, aquest repunt no es trasllada a les associacions de caràcter més polític (tradicionalment parlant), com els partits, els sindicats o les organitzacions estudiantils, que continuen amb una forta pèrdua de capacitat d'atracció. De fet, només un 3,4% de les persones joves formen part d'aquest tipus d'organitzacions, convertint-les en els espais amb menor participació juvenil, juntament amb les associacions religioses i ecologistes.

Aquesta tendència decreixent de l'associacionisme juvenil s'emmarca en un **context de davallada generalitzada de l'associacionisme**. L'associacionisme va experimentar una crescuda significativa entre els anys 80 i principis dels 2000, arribant a mobilitzar fins a un 45% de la població general. Aquest auge reflectia un context de forta implicació col·lectiva i la idea de les associacions com a espais de canalització de demandes socials i de construcció de comunitat. Tanmateix, dues dècades després, les dades apunten a un retrocés general, i semblaria que s'ha tornat a nivells similars als dels anys 80.

- **Protesta i mobilització:** Tot i que s'associa la protesta amb la joventut, les dades mostren que és terreny preferent però no exclusiu de les joves. En general, l'activació depèn molt del context. Exemples com el 15M o les mobilitzacions climàtiques mostren com les joves es mobilitzen intensament en moments clau, però tendeixen a desactivar-se quan no veuen resultats concrets o no se senten interpel·lades.

La ciutat és un espai clau per a la protesta, però la gentrificació i l'expulsió del jovent dels centres urbans poden desarticlar les xarxes comunitàries que fan possible la mobilització.

En canvi, **no es considera participació política**, des de l'Acadèmia, accions com tenir opinions, publicar a xarxes, o activitats com voluntariat o accions de càrrecs electes.

- **Voluntariat:** Tot i que sovint el voluntariat no es considera una forma de participació política, sinó més aviat una pràctica prepolítica o assistencial, la realitat és més complexa. El voluntariat acostuma a estar orientat a respondre **necessitats immediates**, i no tant a transformar estructuralment l'esfera pública.

Ara bé, si ens fixem en les dades, podem veure que aquest tipus de participació pot mobilitzar massivament la ciutadania. Per exemple, entre el 30 d'octubre i el 5 de novembre, prop de 50.000 persones es van activar per col·laborar en les tasques de reconstrucció de la DANA al País Valencià. Malgrat tractar-se d'una activitat amb un cert risc físic, la resposta va ser altíssima, especialment entre la població jove.

Un dels factors clau en aquest cas va ser la **percepció immediata de l'impacte de l'acció**: allò que una persona netejava o reparava es veia resolt al moment, generant una sensació tangible d'utilitat i de sentit. Aquest efecte directe pot resultar més **motivador i gratificant** que altres formes de participació on els resultats són a llarg termini o difícils de mesurar.

L'efecte directe pot resultar més motivador i gratificant que altres formes de participació amb resultats a llarg termini o difícils de mesurar.

El “bon participar” en qüestió

Moltes vegades quan es reflexiona sobre la participació es pensa només en els espais institucionals. Per què les joves voten menys? No venen als processos que fa l'Ajuntament, etc.? La mirada està molt posada sobre què fan en espais reglats de participació. Ara bé, hi ha altres espais de participació més plurals. **Quan debatem sobre participar hem d'incloure totes les formes.**

Les mirades que tenim sobre la participació estan marcades des d'un lloc. Normalment, diferenciem la participació entre formal i informal, però ho podríem entendre com una **conceptualització hegemònica del que és el “bon participar”**, és a dir, allò que socialment i institucionalment està ben reconegut. **Les pràctiques de persones dels marges no es contempen com a bones.** I és per aquesta conceptualització que normalment on es posa el límit és en la subversió de l'ordre preestablert i el discurs del «civisme». “Podeu demanar que canviï la societat però a poc a poc i sense passar-vos.”

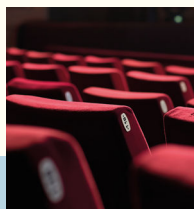

Podeu demanar que canviï la societat però a poc a poc i sense passar-vos.

Repensem-nos!

1. Què entenem nosaltres per “jove”?
Aquesta visió inclou la diversitat de realitats juvenils?
2. Quin tipus de participació valorem i promovem? N'hi ha d'altres que ignorem o que ens incomoden?
3. Ens estem adaptant a com les persones joves volen participar, o encara estem intentant que s'adaptin elles als nostres marcs?

1

Atendre el context
per entendre
la participació juvenil

2

Per entendre el moment actual de la participació juvenil, cal situar-lo en un **context històric i polític més ampli**. L'actual distanciament de moltes persones joves respecte dels canals tradicionals de participació no és fruit de la desídia o de la desafecció espontània. És el resultat de processos socials, polítics i emocionals acumulats al llarg de dècades.

De l'horitzontalitat a l'adhesió

Venim d'un **cicle de gran mobilització política i social**, iniciat amb els moviments antiglobalització dels anys 90 i continuat amb el 15M, les lluites feministes, ecologistes o el procés sobiranista. Aquests moviments van posar l'èmfasi en la **radicalitat democràtica, l'horitzontalitat i l'empoderament** com a motors de transformació. Una de les premisses que van marcar aquestes mobilitzacions era que si tothom tenia les eines per participar, esdevindria subjecte polític actiu.

Es prioritza l'adhesió a un missatge abans que la implicació en la seva elaboració. Això pot generar gran capacitat comunicativa a curt termini, però té riscos a mitjà i llarg termini.

Tanmateix, aquest cicle va deixar una certa “**ressaca política**”. Moltes joves que han crescut veient les limitacions d'aquelles experiències —tant per la repressió com per les frustracions institucionals— s'han **desenganxat dels espais molt assemblearis o exigents**, i han passat a preferir formes **més immediates, emocionals i simbòliques** de participació. Així, sovint, es prioritza l'**adhesió a un missatge** abans que la implicació en la seva elaboració. Això pot generar gran capacitat comunicativa a curt termini, però té **riscos a mitjà i llarg termini**, perquè no contribueix a formar persones joves amb eines crítiques i autonomia política.

El desencís amb la política institucional i la pèrdua de confiança

Un altre factor clau és la **desconnexió creixent entre les joves i la política institucional**. Durant més d'una dècada, moltes demandes juvenils han estat **recollides, però mal gestionades** per partits polítics tradicionals, amb reformes que **no han atacat els problemes d'arrel** (com l'habitatge, l'ocupació o el canvi climàtic). Aquesta frustració ha generat una **emocionalitat negativa**, de desconfiança i allunyament.

En aquest context, els discursos que millor connecten emocionalment amb una part de la joventut **són aquells que ofereixen respostes senzilles, clares i triomfalistes**. I això l'extrema dreta ho ha aprofitat. Mentre l'esquerra tendeix a centrar-se en l'anàlisi i la complexitat, la dreta radical interpel·la amb emoció, ràbia i missatges aparentment resolutius.

La nova bretxa de gènere i el gir de certs sectors juvenils

En els darrers anys ha emergit una nova esclatxa ideològica per gènere dins la joventut: les noies tendeixen a identificar-se més amb discursos progressistes, mentre que una part dels nois (que no tots) adopta posicions més conservadores o reaccionàries. Aquest fenomen, que també es dona en altres països, té múltiples causes i reflecteix processos socials, laborals i emocionals molt més amplis.

La bretxa de gènere té múltiples causes i reflecteix processos socials, laborals i emocionals molt més amplis.

Els nois, per exemple, pateixen **més fracàs escolar, tenen menys perspectives d'ascens social** i veuen amenaçats els seus rols tradicionals en un context de transformació social i de gènere. Això genera inseguretats que **poden ser canalitzades per discursos d'odi o victimisme masculí**. Alhora, les noies mostren una **diversificació identitària més gran (sexualitats, rols socials, etc.)** i troben en el feminisme i els col·lectius dissidents **espais de pertinença i acció política**.

Per això, la **politització no es pot entendre desconnectada d'altres esferes de la vida**: educació, treball, relacions afectives, autoestima, models de masculinitat, etc. **La participació política d'una jove està íntimament lligada a com viu el seu dia a dia**.

Noves pràctiques polítiques quotidianes

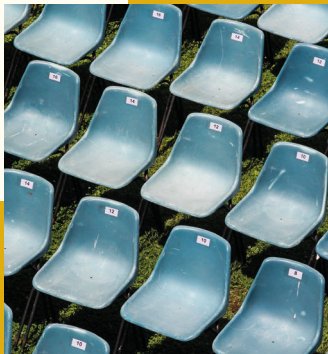
Finalment, cal entendre que **la participació política juvenil no sempre pren la forma que esperem**. Hi ha formes de politització quotidianes, informals i invisibilitzades, com ara l'activisme digital des de xarxes socials, els projectes de suport mutu, cures compartides, defensa de drets en primera persona o, per exemple, xarxes de joves que acompanyen familiars en tràmits amb les institucions.

Aquests gestos, que podrien ser vistos com a “accions aïllades” o “privades” són, en realitat, **pràctiques polítiques carregades de significat**, perquè parteixen de l'experiència pròpia i de la voluntat de cuidar el col·lectiu. Són **formes emergents de fer política**, sovint invisibles des d'una mirada clàssica però profundament transformadores.

2

Repensem-nos!

1. Reconeixem i valorem formes de participació no convencionals?
2. Estem obertes a col·laborar amb col·lectius informals o no reglats?
3. Com podem ser més flexibles sense perdre identitat?
4. Estem disposades a cedir espai i legitimitat a formes noves de participació, encara que desestabilitzin la manera com hem funcionat fins ara?

3

Motors actuals de la participació juvenil

Tot i que sovint es diu que les persones joves no s'interessen per la política, les dades i les pràctiques socials apunten a una realitat més complexa: **les joves continuen implicant-se políticament**, però ho fan des de **formes, canals i horitzons diferents** dels que han estat reconeguts tradicionalment.

Participació temàtica, emocional i puntual

L'interès polític es manté viu quan es vincula a **causes concretes** i properes. Moltes joves activen la seva participació a través de mobilitzacions puntuals, adhesió digital o presència en col·lectius específics. Les persones joves respondrien a la lògica de **ciutadans en standby**, és a dir, s'activen quan el tema els crida, quan s'obre una finestra d'oportunitat. Aquesta forma de participació és **més flexible, emocional i intermitent**, però no per això menys significativa.

Les persones joves respondrien a la lògica de ciutadans en standby, és a dir, s'activen quan el tema els crida, quan s'obre una finestra d'oportunitat.

El desafiament actual és **reconèixer i legitimar aquestes noves formes de participació** i adaptar-hi tant les polítiques públiques com les estructures associatives perquè siguin més poroses, obertes i acollidores.

Dos exemples de mobilització juvenil: la quarta onada feminista i el moviment pel clima del 2018-2019

Els moviments pel clima del 2018-2019 i la quarta onada feminista són dos exemples d'una alta mobilització amb un component de participació juvenil important. Aquests moviments destaquen per ser:

- **Descentralitzats**, amb lideratges col·lectius i assemblearis.
- **Interseccionals**, amb vinculació a lluites socials diverses.
- **Fortament digitals**, amb estratègies comunicatives molt potents.
- **Emocionals i identitaris**, on la interpel·lació personal juga un paper clau.

Són espais que permeten sentir-se part d'un moviment ampli, que **combina implicació política amb vincles afectius**, i on es pot participar també des de la vulnerabilitat, trencant amb la militància heroica del passat.

L'absència de relat mobilitzador i la desil·lusió

A l'hora de participar activem una anàlisi de costos i beneficis, és a dir, si participem és perquè creiem que aquesta acció tindrà uns resultats. Ara bé, ens trobem davant d'una absència d'oportunitats polítiques que generen poca participació. **La manca actual de relats de conquesta frena la participació.** Quan el missatge que es transmet és que "no importa el que facis, res canviarà", es genera una **profecia autocomplerta** i es bloqueja la implicació. L'últim gran moment de mobilització generalitzada —com el 15M o el procés— va estar marcat per la promesa d'un canvi tangible. Avui, aquesta il·lusió està esmorteïda.

També hi pesa **una certa narrativa institucional** que sosté que "ja no estem tan malament", com si les eleccions o les institucions resolguessin per si soles les desigualtats estructurals. En aquest context, pot caldre una **sacsejada emocional** o política perquè torni a emergir un nou cicle de mobilització.

Cicles, intermitències i resistències

La participació juvenil **no és lineal ni constant**: com tot sistema social, respon a **cicles de crisi i reorganització**. Hi ha moments d'alta intensitat política, seguits de moments de replegament, descans o transformació. La fatiga militant és real i, per això, cal treballar per generar **espais segurs, cuidats i accessibles**.

Tot i això, **algunes formes de militància es mantenen estables o inclús augmenten**, com l'associacionisme educatiu, que funcionen com a espais de socialització política i emocional a llarg termini.

La participació no és constant: respon a onades, contextos i emocions. I aquesta intermitència també és política.

Vincles personals, portes d'entrada i l'efecte mirall de gènere

Tot i viure en plena era digital, les **relacions personals continuen sent el principal canal d'entrada a col·lectius**. Sovint, és una persona propera — una amiga, una monitora, una companya de feina o de classe— qui facilita el primer contacte amb l'associacionisme. Aquest vincle actua com a **mediador emocional**: ajuda a vèncer la incomoditat d'entrar sola en un espai desconegut, especialment en entorns fortament estructurats o amb dinàmiques ja establertes.

Malgrat l'era digital, les relacions de confiança continuen sent un factor clau d'incorporació a col·lectius.

En el cas de l'associacionisme més crític o contracultural, aquesta incorporació s'associa també a la recerca d'un **grup d'iguals on construir una identitat col·lectiva diferenciada**. Es tracta de trobar un espai on sentir-se còmoda i representada, sovint amb una estètica, una ideologia o unes pràctiques contrahegemòniques. Aquests espais ofereixen referents més grans —persones una mica més formades o visibles dins el col·lectiu— que actuen com a models amb els quals identificar-se i als quals voler assemblar-se. Els vincles informals i espais d'oci compartit són fonamentals per crear una identitat política i emocional, especialment en les primeres etapes de la militància.

Aquesta **forma d'entrada —més emocional i autorealitzadora—** sol caracteritzar l'adolescència tardana i l'inici de la joventut (entre els 18 i 20 anys). A mesura que les persones consoliden la seva identitat, l'entrada o permanència als col·lectius passa a estar més motivada per objectius concrets, com generar canvis locals, incidir políticament o desenvolupar projectes amb impacte.

També cal destacar l'**efecte mirall de gènere dins els col·lectius**. Els espais més masculinitzats tendeixen a atreure més nois, i els més feminitzats, més noies. Els esforços per incorporar pràctiques feministes i inclusives han aconseguit **augmentar la presència de dones i persones LGBTI+**, i feminitzar progressivament les seves estructures. Ara bé, aquest procés també ha provocat la **pèrdua d'una part del perfil masculí** que d'entrada no està sensibilitzat amb la necessitat de la perspectiva feminista i inclusiva per a la millora del projecte. De fet, algunes hipòtesis apunten que, aquest perfil de nois "ressentits", vinculats normalment amb la masculífera l'extrema dreta, també els podríem trobar en espais d'esquerres menys transformats en termes feministes.

Aquest sector, sovint amb actituds més conflictives a escala interna —ja sigui en assemblees, espais d'oci o formes de debat—, ha estat històricament una part activa i visible en moments de tensió o acció directa, com manifestacions, resistència davant agressions feixistes o en l'organització de protestes. Aquesta absència pot ser percebuda com un repte en l'actualitat, especialment en un context d'auge de l'extrema dreta, on calen actituds combatives i organització col·lectiva. La reflexió sobre com **recuperar aquests perfils sense renunciar a la transformació feminista dels espais, o com generar noves masculinitats polítiques que no siguin incompatibles amb la cura i la igualtat**, esdevé una qüestió central per a l'associacionisme juvenil d'avui.

El repte rau en com recuperar certs perfils sense renunciar a la transformació feminista dels espais.

Crisi i transformació de l'associacionisme juvenil

Actualment, les dificultats principals que afronta l'associacionisme juvenil són:

- **Precarietat econòmica i manca de temps**, ja que requereix un cert compromís a l'hora de participar.
- **Identitats múltiples i canviants**, perquè les identitats polítiques cada vegada són més líquides i la gent ja no vol encapsular-se en una organització.
- **Rebuig a estructures jeràrquiques** i compromisos a llarg termini.

L'associacionisme juvenil clàssic es troba davant una crisi de model, però això no implica un fracàs. Al contrari: és una oportunitat per repensar-se, obrir-se i adaptar-se a les realitats actuals tenint en compte:

- **El compromís a llarg termini i les assemblees llargues ja no connecten amb el ritme vital de moltes joves.**
- **Cal superar la nostàlgia i apostar per formes més flexibles, híbrides i acollidores.**
- **La participació no pot mesurar-se només amb indicadors clàssics (assistència, permanència, càrrecs...).**
- **Un excés d'institucionalització pot transformar la militància en gestió, i el compromís en burocràcia.**

Així doncs, l'**associacionisme juvenil s'està reconfigurant**, amb canvis en les motivacions, les formes d'organització i els àmbits d'interès. Analitzar aquestes transformacions és clau per entendre com acompanyar i reforçar el teixit juvenil en el present.

Repensem-nos!

1. Quines formes de participació promovem habitualment a la nostra entitat? Estem obertes a altres maneres de participar més puntuals, no presencials, digitals, sense comprometre's a llarg termini?
2. El nostre model organitzatiu permet la implicació flexible o ho dificulta? Quins espais de l'entitat estan més disposats al canvi? Quins mantenen resistències?
3. Quin tipus d'estructura tenim? Aquesta estructura facilita o frena la participació de noves persones? Com podem simplificar, agilitzar o diversificar els espais de presa de decisions sense perdre qualitat democràtica?
4. Quines són les causes o temes que realment interpel·len les joves d'avui? Sabem identificar els moments clau d'activació social (crisis, mobilitzacions, campanyes digitals...) i connectar-hi?
5. El discurs de l'entitat genera il·lusió i voluntat de canvi? O transmet més resistència, queixa o nostàlgia? Som capaces de construir relats de conquesta i esperança?
6. Tenim una estratègia per comunicar-nos de manera propera, emocional i interpel·ladora?
7. Com cuidem les persones que formen part de l'entitat? Estem atentes a la fatiga militant?

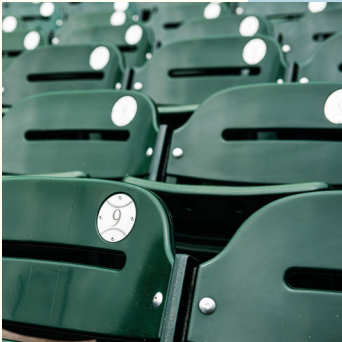

CJB / 3. Motors actuals de la participació juvenil

4

Biaixos socials i exclusions en participar

Parlar de participació juvenil no pot fer-se sense **reconèixer les desigualtats socials que la travessen**. Tot i que, en teoria, totes les persones joves tenen dret a participar, en la pràctica **no totes tenen les mateixes condicions, oportunitats ni reconeixement**.

La qüestió no és només qui pot participar, sinó **com es viu la participació**: si et sents reconeguda, acollida, escoltada i amb capacitat real d'incidència. **Hi ha persones que parteixen amb més facilitats, i altres que troben múltiples obstacles al llarg del camí**.

Obstacles a la participació

Els obstacles a la participació no són només individuals, sinó estructurals i socials, i poden classificar-se en quatre grans categories:

- **Obstacles econòmics:** Temps, diners i condicions materials per poder participar. Per a moltes joves, la precarietat o la necessitat de dedicar-se a la subsistència fan inviable mantenir-se actives en entitats.
- **Obstacles socials:** Dubtes sobre si participar realment té un impacte o si val la pena. La manca de referents, de resultats visibles o de legitimitat pot desmotivar.
- **Obstacles culturals:** No tothom arriba amb el mateix "entrenament" en dinàmiques participatives. Joves nouvingudes, per exemple, poden trobar difícil adaptar-se a formes de participació desconegudes o molt institucionalitzades.
- **Obstacles simbòlics:** La manca de representació, el racisme, la invisibilització o els estereotips poden fer que moltes persones no se sentin convidades a participar, tot i que legalment en tinguin el dret.

El problema en si no és la manca de participació, sinó la manca de reconeixement i d'accés.

Gènere, classe i origen: eixos que travessen la participació

Els principals eixos de desigualtat —com el **gènere**, la **classe social** i **l'origen**— tenen un impacte directe en les oportunitats de participar. Per exemple, no tenir el català com a llengua materna, haver nascut fora de Catalunya i estar treballant es relacionen amb una probabilitat inferior de participar en associacions.

- **Classe social:** Hi ha una relació directa entre nivell socioeconòmic i participació. Les joves sense estudis superiors participen menys, i la **desaparició o afebliment de canals clàssics com els sindicats** ha deixat orfes molts espais de politització per a la classe treballadora jove.
- **Gènere:** En els darrers anys s'està observant un **creixent gap ideològic entre nois i noies joves**, amb una tendència d'un sector masculí cap a posicions més conservadores o fins i tot antidemocràtiques. Tot i això, cal evitar les generalitzacions: **qualsevol mitjana amaga molta diversitat interna**.
- **Origen i racialització:** Moltes joves migrades o racialitzades **no se senten interpel·lades pels espais participatius existents**, on no troben referents ni estructures que connectin amb les seves experiències. Sovint, participen des de **l'autoorganització veïnal, les xarxes de suport mutu o les campanyes antiracistes**. Formes de lluita que continuen **fora del radar institucional o associatiu tradicional**, però que són plenament polítiques.

Exclusions dins dels propis espais participatius

El fet d'haver aconseguit que una persona jove participi **no garanteix que se senti part de l'espai**. Sovint, fins i tot en entorns que es defineixen com a horitzontals o assemblearis, **es reproduïxen relacions de poder i dinàmiques socials excloents**.

Hi ha perfils que prenen més la paraula, que lideren les discussions o que marquen el ritme. Altres, en canvi, **es poden sentir poc legitimades, silenciades o qüestionades**, especialment si no encaixen amb el perfil dominant del col·lectiu.

Inclús en espais assemblearis i horitzontals, es poden reproduir dinàmiques de poder que silencien o invisibilitzen.

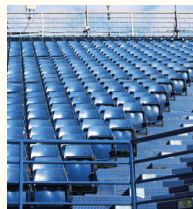
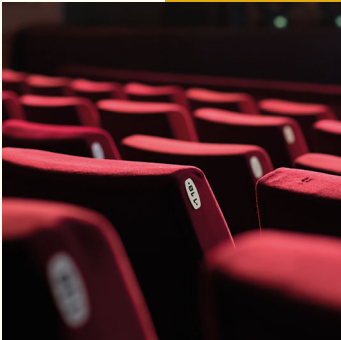
Repensem-nos!

1. Quins són els diversos obstacles (econòmics, socials, culturals i simbòlics) que pot trobar una jove per participar en la nostra entitat?
2. Com acollim les persones nouvingudes a l'entitat?
3. Quin tipus de participació i lideratges promovem o reproduïm?
4. Estem reconeixent com a polítiques formes de participació diferents de les tradicionals (suport mutu, cures, xarxes informals...)?
5. Tenim referents visibles que puguin interpel·lar joves d'orígens diversos, de classe treballadora o amb trajectòries no normatives?
6. Com afavorim que les persones que entren a participar s'hi quedin, s'hi sentin acollides i vegin que poden incidir?

Les xarxes socials i la participació juvenil: activació o desarticulació?

5

De l'entusiasme inicial a la mirada crítica

Les xarxes socials han passat, en pocs anys, de ser vistes com una eina d'empoderament democràtic a generar una mirada molt més crítica i ambivalent. Si bé encara s'hi reconeixen moltes oportunitats, avui es constata que la seva dinàmica també pot generar límits i distorsions.

Les xarxes van néixer amb un imaginari democràtic. Avui, el control del discurs el tenen les plataformes.

D'una banda, les xarxes han democratitzat l'accés al discurs públic: qualsevol jove pot opinar, visibilitzar causes i fer denúncia social. Són una porta d'entrada a la participació política, especialment per a joves que no es troben interpel·lades per l'associacionisme clàssic o per espais institucionals. Les dades mostren que l'activisme digital no desactiva la participació presencial, i que sovint pot ser una primera forma d'implicació que evoluciona cap a altres formes d'organització més estructurada.

Però, d'altra banda, aquesta participació digital tendeix a ser de baix cost, emocional i expressiva, i no sempre va acompanyada d'una acció col·lectiva sostinguda. Compartir, denunciar o fer difusió pot generar la sensació d'haver complert —una mena de “descàrrega de consciència”— que pot substituir el compromís presencial. Això fa que algunes mobilitzacions tinguin un gran ressò en línia però una assistència desigual o escassa al carrer.

Fer una piulada no et posa en risc. Però també pot ser la primera passa cap a implicar-te més endavant.

Transformació de la mobilització

Les xarxes han canviat profundament la manera d'organitzar-se i de convocar protestes. Des de 2010, la majoria de grans mobilitzacions juvenils —15M, Vaga Feminista, Fridays for Future— s'han organitzat a través de canals digitals, cosa que ha permès una coordinació més ràpida i àmplia. Ja no calen estructures jeràrquiques: la comunicació és més fluïda, en xarxa i descentralitzada.

Això ha facilitat una **participació més flexible**, per moments i per causes, sense haver de passar per espais formals o duradors. Tot i això, s'assenyala que aquesta nova lògica **també ha fragmentat les identitats col·lectives** i ha afegit els vincles comunitaris que abans generava la militància presencial.

Polarització i hegemonia discursiva

Un dels riscos més evidents és la **polarització i simplificació dels discursos**. Les xarxes premien la rapidesa, la contundència i l'emoció, més que la reflexió o l'argumentació complexa. Això ha afavorit l'auge de **discursos reaccionaris i d'extrema dreta**, que utilitzen estratègies molt efectives per captivar l'atenció.

L'extrema dreta interpel·la tothom quan fa campanya i només governa pels seus. L'esquerra, sovint, només interpel·la als seus i després intenta governar per tothom.

Aquesta dinàmica s'observa amb força entre les adolescents, que sovint busquen espais on poder **identificar-se amb grups d'iguals contrahegemònics**, on se sentin còmodes i reconegudes. Aquests espais es construeixen a partir de gustos compartits, interessos comuns, formes de vestir, estils musicals o referents culturals, i ofereixen un sentiment de pertinença molt potent. Al mateix temps, moltes joves hi troben figures una mica més grans, amb més seguretat o trajectòria, que actuen com a **referents contrahegemònics**: persones amb qui s'identifiquen i a qui voldrien assemblar-se.

En aquest context, **l'extrema dreta digital** ha sabut ocupar un espai comunicatiu molt eficaç, amb **missatges simples, emocionals i provocadors** que connecten ràpidament amb una part de la joventut. Per contra, els **discursos de l'esquerra acostumen a ser més analítics, complexos o autoreferencials**, cosa que sovint els allunya de les formes de recepció i identificació d'alguns sectors juvenils. Això genera una desigualtat en la capacitat d'interpel·lar emocionalment i mobilitzar a través dels canals digitals.

Educació mediàtica i xarxes com a espai d'aprenentatge

Tot i les limitacions, les xarxes socials poden ser també un espai educatiu i de politització, especialment per a moviments com el feminista, que ha trobat en aquestes plataformes un canal potent per difondre discursos, generar comunitat i formar-se col·lectivament.

Les xarxes poden actuar com un mitjà de transmissió de coneixement i de construcció identitària, especialment per a joves que no troben espais segurs en l'entorn físic. Ara bé, cal entendre que estem dins d'un model de capitalisme de plataforma, i que els discursos que es viralitzen sovint responen a lògiques algorítmiques, comercials i jeràrquiques.

Reforçar el vincle amb el món real

Tot i la importància del món digital, la participació política necessita també espais físics on generar comunitat, cura i impacte emocional. Les xarxes poden amplificar, però el carrer continua sent insubstituïble com a espai de trobada i expressió col·lectiva.

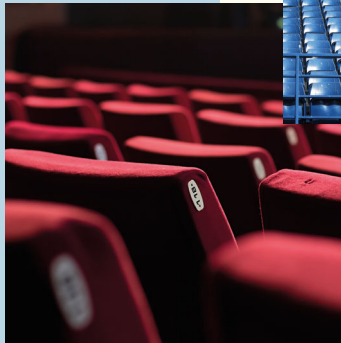
L'experiència física —una assemblea, una manifestació, una enganxina al teu barri— genera emocions i vincles reals que les xarxes no poden substituir completament. Per això és clau combinar ambdues dimensions: digital i presencial, expressiva i organitzativa.

Les xarxes poden amplificar, però el carrer continua sent insubstituïble com a espai de trobada i expressió col·lectiva.

Repensem-nos!

1. Participar de les xarxes és participar políticament? Estem reconeixent com a vàlides les formes de participació que passen a través de xarxes socials?
2. Quins tipus d'activisme digital coneixem? Els tenim presents a l'hora de pensar estratègies de participació?
3. Creiem que les xarxes ens ajuden a mobilitzar o més aviat a desactivar? Quins límits hi identifiquem?
4. Participar en les xarxes socials pot ser una porta d'entrada a la participació organitzada? Com podem acompanyar aquesta transició?
5. Com podem combatre la polarització i la simplificació dels discursos sense quedar fora del debat públic?
6. Podem crear comunitat també en l'àmbit digital? Com cuidem les persones que participen en els nostres canals?

5

Participació juvenil
i Administració:
reconèixer, cedir espai
i transformar
estructures

La relació entre la participació juvenil i les institucions és, sovint, complexa. Tal com van expressar diversos ponents, les persones joves continuen participant, però sovint ho fan al marge —i fins i tot en contra— de les institucions, que no han sabut adaptar els seus marcs ni llenguatges a les noves formes d'organització col·lectiva.

Coproducció i reconeixement de formes alternatives

Una de les estratègies més eficaces per fomentar la participació juvenil institucional és avançar cap a la coproducció de polítiques públiques: no només convidar les entitats joves a fer propostes o validar documents, sinó incorporar-les com a **agents actius en la definició i execució de les solucions**. És en aquests processos —com els pressupostos participatius juvenils— on es detecta més impacte i compromís real.

Una de les estratègies més eficaces per fomentar la participació juvenil institucional és avançar cap a la coproducció de polítiques públiques.

Però també, **les institucions han d'entendre que la mobilització juvenil no sempre es dona dins dels seus marcs**. És necessari reconèixer i donar suport a com s'organitzen les joves, encara que no ho facin des d'associacions constituïdes o estructures formals. Aquest reconeixement ha d'anar acompanyat de recursos, espais i flexibilitat administrativa. Per exemple, actualment la normativa sovint impedeix cedir espais a grups no formalitzats, i això esdevé una barrera per a moltes formes d'autoorganització juvenil.

Espais no hiperregulats: la importància de deixar marge

Moltes de les experiències més potents de participació política juvenil s'han donat al marge o fins i tot contra les institucions. Espais com els centres socials autogestionats, els col·lectius okupes o les xarxes de suport mutu han estat motors de creativitat i transformació social. Actualment, però, la hiperregulació i normativització ha reduït dràsticament la possibilitat que emergeixin noves formes d'acció col·lectiva des de la base. Les institucions haurien de deixar marge perquè es generin espais físics i simbòlics on puguin passar coses de manera més espontània.

La hiperregulació urbanística i administrativa ha reduït dràsticament la possibilitat que emergeixin noves formes d'acció col·lectiva des de la base.

Limitacions estructurals i oportunitats institucionals

L'Administració en si té unes barreres internes que dificulten la participació: estructures envellides, rigidesa normativa i, sobretot, una mirada profundament adultocèntrica. Els equips tècnics de joventut dels ens locals, sovint formats per professionals amb una gran vocació política i social, tenen un paper clar, però sovint es troben amb pocs recursos i escàs reconeixement institucional. Tot i això, les àrees de joventut són, paradoxalment, on s'estan veient els projectes més innovadors i valents, sovint liderats des d'aquesta convicció i no des de grans dotacions pressupostàries.

A la vegada, si esperem que l'Administració sigui qui transformi la societat, anem equivocades. El canvi vindrà de les comunitats, els moviments i els col·lectius autoorganitzats, i el paper de les institucions hauria de ser posar-se al servei d'aquests processos, no dirigir-los.

Educar en la participació

A l'hora de fomentar la participació juvenil des de l'Administració és clau incidir en els espais on ja són les joves, especialment els educatius i d'oci. A participar s'aprèn participant i, per això, és essencial fomentar la participació des d'edats primerenques, amb metodologies significatives i pràctiques reals de presa de decisions.

Cap a un nou reconeixement institucional

La percepció que les joves tenen de les institucions depèn de si aquestes són capaces de generar projectes que illusionin i les tinguin com a prioritat real. No n'hi ha prou amb dir que volem que participin: cal que **notin que són una part essencial del projecte**.

El model clàssic d'entitat ja no és, per a moltes joves, un espai de participació. Això no vol dir que no s'impliquin col·lectivament, sinó que ho fan a través de noves formes —com xarxes, col·lectius temporals, accions puntuals o iniciatives digitals— que han de ser reconegudes com a interlocutors vàlids per part de l'Administració. Si l'única resposta institucional a la “manca de participació” és demanar que s'adaptin a les regles establertes, continuaran perpetuant la desconexió.

Si l'única resposta institucional a la “manca de participació” és demanar que s'adaptin a les regles establertes, continuaran perpetuant la desconexió.

Repensem-nos!

1. Com ens posicionem davant la institució: col·laboració, resistència, crítica, transformació?
2. Com ens comuniquem habitualment amb l'Administració? És una relació fluïda, puntual o inexistent?
3. Com podem reforçar la nostra autonomia sense trencar el diàleg institucional?
4. En quins espais participem (o hem participat) com a entitat? Com hi hem arribat? Ens sentim reconegudes com a interlocutores vàlides per part de l'Administració?
5. Tenim dificultats per accedir a espais, recursos o suport institucional? Per què?

Recursos d'interès

Galais, C. (Coord.) (2024). Participació i implicació política de la joventut catalana. Una anàlisi de l'Enquesta sobre generacions i participació de 2023. Col·lecció Estudis, núm.44. Departament de Drets Socials i Inclusió de la Generalitat de Catalunya.

https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/joventut/observatori_catala_de_la_joventut/publicacions/coleccio_estudis/estudis44/index.html

Soler-i-Martí, R. & Ballesté, E. (2023) Adultocentrisme i polítiques públiques locals: Percepcions i propostes juvenils. Sindicatura de Greuges de Barcelona.

<https://www.sindicaturabarcelona.cat/wp-content/uploads/20230508-Monografic-Adultocentrisme-Low.pdf>

Soler-i-Martí, R. (2023) Regressió democràtica i canvi generacional. Revista Eines, 47. Fundació Irla.

<https://irla.cat/articles/eines47-regressio-democratica-canvi-generacional/>

Vídeos de l'espai formatiu i de debat del 8 i 9 de maig

Què ens diuen les dades? Tendències en la participació de les persones joves en l'actualitat. Amb Carol Galais

<https://youtu.be/t3V8YmASzpM?si=zCOj9oa0sCw-5UaM>

Les joves ja no participen: l'alarmisme adultocèntric o realitat? Amb Jordi Muñoz, Roger Soler-i-Martí i Carola Castellà

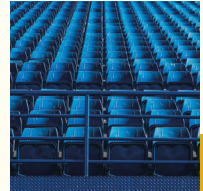
https://youtu.be/KmBiS9Ku_-c?si=8-8TouTweb9GZNt0

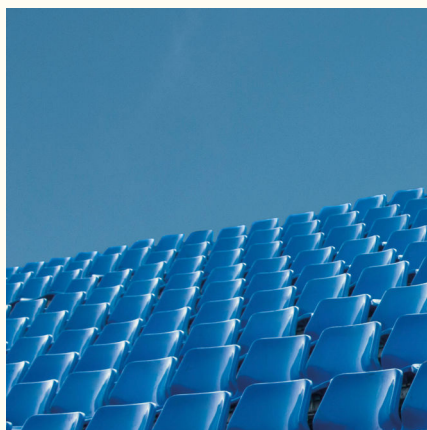
Biaixos socials en la participació juvenil. Amb Eduard Ballesté

https://youtu.be/yK68olPufRQ?si=GUj8l6X0Zau_fxSn

Les joves sí que participen: quines, on i com ho fan? Amb Aliou Diallo, Anna Iñigo i Albert Martín

https://youtu.be/57KLyA7Sh18?si=F7_YQc8PwLlwerT

Com continuem el procés?

Aquest llibret forma part de la segona **fase de reflexió interna i generació de propostes** amb dos espais paral·lels de treball intern:

Associacionisme juvenil

- Debat intern en el si de les entitats a partir d'aquest llibret formatiu.
- Espai interassociatiu de reflexió col·lectiva i generació de propostes de canvi en les estructures i pràctiques de les entitats.

Administració i professionals de joventut

- Trobada de reflexió entre agents de l'Administració i professionals de joventut per generar propostes de canvi en les polítiques i pràctiques de foment de la participació juvenil.

Posteriorment, es durà a terme una **fase d'intercanvi de perspectives i conclusions** on es posaran en comú entre ambdues parts els resultats extrets i la continuïtat del procés.

ADAPTAR-SE O MORIR

*Reptes de la
participació juvenil*

Llibret elaborat pel CJB fruit de l'espai formatiu i de debat celebrat el 8 i 9 de maig a l'Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica Càndrom amb la següent programació:

Dijous 8 de maig

FORMACIÓ: Què ens diuen les dades? Tendències en la participació de les persones joves en l'actualitat. Amb Carol Galais.

TAULA RODONA: Les joves ja no participen: l'alarmisme adultocèntric o realitat? Amb Jordi Muñoz, Roger Soler-i-Martí i Carola Castellà.

Dijous 9 de maig

FORMACIÓ: Biaixos socials en la participació juvenil. Amb Eduard Ballesté

TAULA RODONA: Les joves sí que participen: quines, on i com ho fan? Amb Aliou Diallo, Anna Iñigo i Albert Martín.

Moderació d'Eugènia Cardona

Coordinació tècnica: Emma Torres

Maquetat per Ardit

Data edició: maig 2025

Reconeixement - NoComercial - CompartirIgual

